

JEVREJSKA MLADA

LUIÐI GVARNIJERI

Prevela
Maja Živković
■ Laguna ■

Naslov originala

Luigi Guarnieri
LA SPOSA EBREA

Copyright © 2006 RCS Libri S.p.A., Milano
Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

Voli umetnost radije nego mene. To je ljubav koja te nikada neće izneveriti, neće je pogoditi ni bolest ni smrt. Obožavaj ideju. Jedino ona je istinita jer jedino je ona večna. Mi se sada volimo, možda ćemo se voleti još više, ali ko to zna? Doći će dan kada se možda nećemo sećati čak ni naših lica.

Gstav Flober
Pismo Luizi Kole, 2. septembra 1846.

R.

Najednom, noć se okončala. Olujni vetar šiba nepomične vode Rozengrahta. U R.-ovoj kući smo i tišina je potpuna – samo u daljini, možda, meko krckanje mesinganih zupčanika u satu s klatnom. Ustajem, prolazim kroz hodnik. Nameštaja više nema, nema čak ni prozora. Zidovi su hladni kao led. Pod je zaslepljujući odsjaj. Tu smo već celu večnost i Abigejl je zatražila da se malo odmori u jednoj rasklimanoj fotelji. I ja sam umoran jer, dok radi, R. mora da posmatra žive modele, da ih ima pred očima. Štaviše, zahteva od nas da budemo sasvim nepomični. *O Gospo moja, Vaš sam iznurenih rob.*

Ponovo vidim Abigejlin profil kroz odškrinuta vrata sobe, njeno telo – stvarno, a ipak zamišljeno. Znači, tako je, ovo je zaista atelje na Rozengrahtu, i opet je onaj februarski dan od pre tri godine. A ja sam ponovo zaljubljeni čovek koji lagano dotiče Abigejlino rame rukom. Ona je bezazlena i mudra. „Položite svoju ruku na moje srce, Efraime Paradise“, promrmljala mi je na uvo sinoć. „Položite svoju ruku na moje srce, Efraime Paradise“, šapuće sada. Majka, sestra, prijateljica, mlada. Odjednom se u sobi sve utišalo. R. širom

otvara prozor ateljea i baršunasti povetarac rasipa opori miris boja po rošavom nebu, osutom plavičastim oblacima. Rađa se mračni dan, ali svetla fenjera opet blistaju po amsterdamskim kanalima. Blede vatre jedne svirepe zime. R.-ov pogled za trenutak se zadržava na nama, potom ponovo pada iskosa na platno. Šta će biti s nama? Ovako će biti. Sada sviće novi dan. Sada kiša koja pada s ćutljivog neba počinje da se pretvara u sneg.

Ponovo otvaram oči, grabim rukama po vazduhu, srce mi bubnja u slepoočnicama. Uvek isti san, svake noći, već tri godine. Zrak sunca povlači blistavu nit po zidu. Moja kuća u Jordanu postaje zatvor. Dvesta dvadeset pet guldena godišnjeg zakupa, skromna četvrt zanatlija i trgovaca, obećanje mira i spokoja. Međutim, ponekad huk samoće prelazi u tutnjavu koja čini nesnosnim ono što najviše želim – tišinu. Ustajem, oklevam pre nego što ću se obući. Oprezno prilazim prozoru. S one strane Rozengrahta neodlučno sunce beskrvno prebira po gledosanoj površini trave. Kipovi i fontane u Lavirintu – vrtu kojim upravlja otac slikara Lingelbaha. Ostali deo grada sada je već bezoblična mrlja, nagrđena dugim brazdama crnih senki koje trepere na vetru. Daleko, na severu, nad pučinom se vijuu oblaci boje peska. Na mutnoj pozadini Amstela za trenutak se pojavljuju brodovi, maleni poput igračka, a potom postaju mrke tačkice na horizontu.

Vraćam se do kreveta, sedam, ponovo ustajem. Oblačim se nepodnošljivo sporo. Čini mi se da sam utvara, spodoba koja je s neke nepoznate planete dospela na Zemlju. Preturam po džepovima radnog odela. Nalazim samo beležnicu i gušćije pero i razdraženo ih vraćam natrag. Kičma me strahovito boli, kao da će svakoga časa pući. Oh, dao bih ruku za pola čaše *kandela*. Šećer, cimet, muškatni oraščić. Karanfilić koji se rastapa u vinu. Još jedan dar Indije studenoj Holandiji.

Kosti su mi teške kao olovo. Ne presvlačim se danima, moje grimizne čakšire sasvim su izgubile oblik. Iz košulje se širi ustajali zadah; plesnivi vonj koji izbija iz nabranog okovratnika nije ništa manje ogavan. Ličim na prosjaka, umotan u izgužvani smotuljak kućne haljine. Iz susedne sobe dopiru prigušeni glasovi – R. priča Titusu neku pretužnu priču. „Nema sreće, sine moj. Nema nade.“ Glasovi su utihnuli. Tek sada se prisećam da je i Titus umro od kuge, još pre R.-a. A to se zbilo pre samo godinu dana.

Loša vest je stigla prekuće 5. oktobra kasno po podne. Tek sam se bio vratio iz duge šetnje po predgrađu. Padala je sitna, ledena kiša, a oštri vetar je fijukao kroz granje topola. Po proplancima su izvirivali panjevi kao raspolučeni topovskom đuladi. Oduvek sam voleo da tumaram po obodima Amsterdama. Između luke i brodogradilišta. Između skladišta Zapadnoindijske kompanije, vetrenjače na Reijzenhoftu i Zejderkerka. Ili po prostranim poljima na severu, pa duž obala Eja, sve do četvrtastog tornja crkve u Dimenu. Juče sam se otisnuo do Omvala – isturenog jezička kopna s vetrenjačom i nekoliko kuća. S lipom i divljim kestenom. Jedna natkrivena dereglja plovila je uz Amstel. Zaustavio sam se da nacrtam jedro neke barke, urušenu seosku kuću, mrlju šaša, zašiljeni vrh crkve. Međutim, već neko vreme čak i besciljne šetnje iziskuju od mene ogroman napor. Tako da sam se brzo vratio kući. Vrteo sam se po opustelim sobama s odrešenom kabanicom. Možda sam obavio kakav glupavi poslić, ili sam ogrnuo kaput i satima sedeo u prozoru zureći u ljubičice koje pokušavaju da propupe u vrtu. Sve dok se nije smrklo i dok se suton nije sručio na Amsterdam kao udar groma. Noć, pomrčina, ništavilo. Onda je na moja vrata pokucala gospođa Vilems, sluškinja. „Umro je majstor Rembrant, doktore Paradise. Neka se bog smiluje njegovoj duši.“ *Zašto si uzeo*

njega, Gospode? – zapitao sam se. *Zašto nisi uzeo mene?* Nije bilo odgovora.

Sledećeg jutra smogao sam snage da ponovo ustanem. Prišao sam prozoru. Nailazila je oluja, a nečujna munja brazdala je horizont. Siroti R., imao je tako težak život. Najpre je izgubio prvorodenog sina Rombertusa, imao je samo dva meseca kad je umro od kuge. Potom su mu u razmaku od dve godine izdahnule još dve kćeri, tek nekoliko nedelja po rođenju. Obema je ime bilo Kornelija. Potom Saskija, ljubljena žena. Potom Hendrikje, nova družbenica. Jednog dana to studeno proleće banulo je niotkud i kuga ju je odnela... Devet hiljada mrtvih 1663. u Amsterdamu, užasna godina; godine 1664, pak, bilo je više od dvadeset četiri hiljade mrtvih. R. ju je sahranio u bezimenom grobu u Vesterkerku: najam je koštao deset guldena i trinaest stejvera. Ako bi R. prestao da plaća, grob bi bio raskopan i namenjen drugom pokojniku. Hendrikje je počivala u miru jedanaest meseci. Potom se, možda neko vreme, R. zavaravao da je pomisao na njenu smrt prestala da ga plaši. Sve dok nije umro Titus, njegov mnogovoljeni sin. I njega je pokosila kuga. Tek se bio oženio Magdalenom van Lo, unukom Hiskije van Ejlenburh, Saskijine starije sestre. Činilo se da sve iznova počinje, da se sve ponovo rađa. Savršen krug. A zapravo...

„Umro je majstor Rembrant, doktore Paradise.“ Istrčao sam napolje da pozovem kočiju. U kuću na Rozengrahtu stigao sam u podne. Bila je puna sveta. Sudski izvršitelj sa svojim ljudima. Gospođa Vilems, naslonjena na staru komodu od hrastovine, natrpanu posteljinom. Beležnik Steman. Magdalena, Titusova udovica. Kornelija, četvrta R.-ova i Saskijina kći, jedina koja ih je nadživela, sa svojim starateljem Hristijanom Dusartom. I juvelir Bejlert, staratelj Titije van Rejn, devojčice koju je Magdalena rodila posle Titusove smrti.

R.-ovo telo nalazilo se u izdvojenom sobičku, na lepom tapeciranom krevetu iza svilenih zastora, umotano u vatreno-crveni mrtvački pokrov. Zatražio sam da otkriju pokojnikovu glavu da bih mu uputio poslednji pozdrav, ali mi je sudski izvršitelj osorno rekao da za to nema potrebe. Onda sam ušao u atelje. Štafelaj je bio otvoren. Paleta okačene o klin na zidu. Vonjalo je na kiselinu, amonijak, prljavštinu. Na stolu prljave krpe, posude s rastvaračima i mlekom od lanenog ulja. Avan sa skorelim pigmentima. Neobrađene daske prošarane čvorovima. Tegle pune krede, belila i tutkala. Četkice s dlakama ulepljenim bojom. Dlake od jazavca, veverice, samura, s volovskog uva. Na gruboj šamlici – srednjovekovni šlem i kazuar* od porcelana. Opazio sam i indijansku nošnju, lako koplje, afričku tikvu i lutku s Jave. Pa citre, zvona, flaute. Nazreo sam zbirku koralaa, sunđera i školjki na jednoj polici. I posmrtnu masku statholdera** Maurica. Kao i veliku balsamovanu pticu šarenog perja. Oko vrata joj je bio okačen natpis: *Punjena paradisea s Nove Gvineje.*

Po sobi su bile rasute hrpe slika i crteža. Gotovo svi nedovršeni ili tek skicirani. Počeo sam da preturam po platnima, ali našeg portreta nije bilo. Ponovo sam ih premetnuo, sve očajniji, bleđi, užasnutiji – opet ništa. Onda sam ga, ko zna kako, pronašao: ležao je u najdaljem kutku sobe, umotan u zamrljano platno. Začuvši šum iza leđa, naglo sam se okrenuo: iza mene je bio Bejlert, juvelir. Bogzna otkad je tu stajao – nepomičan, bledog lica. Nervozni smešak na beskrvnim usnama. Na sebi je imao plavi ogrtač i pojas boje zlata.

„Šta to radite, doktore Paradise?“ ledeno je rekao. Sklonio je pramen duge kose s čela. „Vi niste ovlašćeni da ulazite ovamo. Moraću da vas zamolim da odete.“

* Vrsta ptice. (Prim. prev.)

** Titula namesnika u Holandiji tog doba. (Prim. prev.)

Svim silama sam se trudio da ostanem miran. Bejlert bi u redovnim razmacima dolazio da uzme neki R.-ov crtež ili sliku – bez njegovog ovlašćenja – i zatim bi ih prodavao. Da bi uvećao miraz male Titije, kako je tvrdio. Imao sam velikih ličnih problema s tim neugodnim juvelirom. Pre mnogo godina, dok sam još bio cenjen lekar, Bejlert je zatražio moje usluge zbog stomaćnih tegoba. Bio je nezasiti proždrljivac, tamanio je pikantnu divljač iz paca i sosove začinjene tartufima. Lečilo ga je nekoliko mojih kolega. Pokušavali su da smanje gomile hrane koje je Bejlert proždirao i prepisivali dijetu na bazi italijanskih sorbea, zaleđenih lubenica i razvodnjenog vina. Međutim, Bejlertov želudačno-crevni kanal bio je u toj meri zakrčen da su se za njegovo pročišćavanje morale koristiti velike doze sredstava za čišćenje i povraćanje, purgativi i klistiri. No, problem ni tada nije bio rešen. Kada je došao kod mene, povrh svega toga, odmah mi je bilo jasno da Bejlert mora da se podvrgne vađenju zuba. Nažalost, tokom tog komplikovanog zahvata slomio se levi luk juvelirove čeljusne kosti usled čega se na njoj otvorila rupa. S vremenom je iz zagađene rane počeo da se cedi gnoj neugodnog mirisa, a katkada bi jestivo i piće, prolazeći kroz probušeno nepce, izlazili Bejlertu na nos. Iako tu nezgodu nije prouzrokovao moj nehat, juvelir mi to nikada nije oprostio.

„Želeo bih samo jedno da znam, gospodine Bejlerte. Zace-
lo vam nije nepoznato koliko mi je mrzak i tegoban susret
s vama. Uveravam vas da se nikada više nećemo videti ako
udovoljite mojoj skromnoj želji.“

„Slušam vas.“

„Može li mi pripasti čast da kupim jednu majstorovu
sliku?“

Bejlert nije mogao da obuzda srditi trzaj. „Slike su Titijino
vlasništvo. Sve, bez izuzetka. To će vam potvrditi i beležnik

Steman. Ako želite neku da kupite, moraćete da ponudite
cenu za nju. Učestvovaćete u nadmetanju sa ostalim kupci-
ma, ali tek kada za to dođe vreme.“

„Ali... Ja bih se zadovoljio jednom nedovršenom slikom,
gospodine Bejlerte.“

„Kojom?“

„Portretom jednog kostimiranog para. Majstor je još
radio na njemu.“

„Pa šta? Kao da je to novost. Godinama se majstor Rem-
brant nije mogao odlučiti da dovrši neku sliku“, rekao je
Bejlert s gađenjem. „Meni sve one izgledaju isto. Mračne su,
sirove i neraspoznatljive. Portreti su sasvim promašeni, nika-
da se ne može razabrati ko je na njima predstavljen. Sećate
li se Andrade?“

„Govorite o Dijegu Andradi?“

„Upravo o njemu, o trgovcu Andradi. Iste ste rase. Naru-
čio je od majstora portret svoje kćeri, dao mu čak i veliku
kapanu. A kada je došao po platno, primetio je da nema
nikakve sličnosti s njom. Na slici je bila neka druga osoba a
ne njegova kći.“

„Šta hoćete time da kažete?“

„Hoću da kažem da ta platna treba dati nekom prilježnom
učeniku da ih dovrši, ako želimo da za njih dobijemo koji
gulden. Za Titijino dobro. Reklo bi se da je Art de Helder rad
da se time pozabavi. Jedino on ceni stil ovih skica.“

„Ali upropastiće ih. Ja sam spreman da kupim sliku koja
me zanima bez ikakvih tobožnjih poboljšanja.“

Juvelir je prasnuo u smeh. „Ne pričajte gluposti, doktore.
Koliko biste vi mogli da ponudite za nju? Svi znamo da ste
upropašćen čovek. Uz to, kada Art de Helder bude doveo ove
radove u prihvatljivo stanje, sigurno ćemo moći da ih pro-
damo po mnogo višoj ceni. Uprkos svemu, u gradu još ima
dosta kolekcionara koji se dive geniju majstora Rembranta.

Zaista ne verujem da možete sebi priuštiti da se nadmećete s njima.“

Osetio sam kako me guši srdžba. „Izuzetno dovitljiv plan, gospodine Bejlerte. Svim srcem se nadam da neće uspeti.“

Juvelir je slegnuo ramenima. „Bili ste prijatelj majstora Rembranta, zar ne? Ili vam se barem dopada da verujete u to. E pa, trebalo bi da se nadate suprotnom.“ Pokazao mi je vrata. „A sada, ako se ne ljutite... Danas imamo mnogo posla.“

Jutros je obavljen pogreb. Povorku u R.-ovu čast činilo je šesnaest nosača – samo ih je puka sirotinja imala manje. Grobar ih je sve unajmio za dvadeset guldena i krčag piva po glavi. Nosači su podigli kovčeg na mrtvački odar i zaputili smo se niz Rozengraht. Privezane uz zidić kanala, dereglije su podrhtavale nošene slabašnom strujom. Napred su išla dva dečaka kovrdžave kose, u blatnjavim čizmama i novim novcatim košuljama. Grad je bio obavijen maglom. Nisam čuo da je zazvonilo na pogreb kada smo došli do Vesterkerka. Prolazili smo kroz crkveni park prateći pošljunčanu stazu duž koje su se nizali grobovi. Porodične grobnice, krstače, izvrnuti stubovi na prekopanoj zemlji. Venci uvelog cveća okačeni o zarđale kuke. Ogroman pacov nehajno je trčkarao po travi. Bile su tu Kornelija i Magdalena. Tu je bila i Gospođa Vilems, sluškinja. Bili su tu slikar Dusart i beležnik Steman. Tu je bio i juvelir Bejlert, s rukavicama mišje boje i kapom od crnog platna koju je natukao na lobanju. Tu je bila i ... U tom trenutku učinilo mi se da sam je opazio. Da, odlično se sećam – video sam je jer su svi pogledi bili uprti u nju. Tanana i nejasna, vretenasta senka u ledenoj izmaglici. Iznenada mi se ukazala – vazdušasta, lelujava prilika. Ko je to bio? Prelepa, bleđa žena, s usnama boje sutona, umotana u crveni ogrtač s visokim krznenim okovratnikom. Da nije...?

Možda je to bila Abigejl. Ali, naravno, ne – to nije mogla da bude ona. Abigejl Lopes da Kosta. Ne, sanjao sam otvorenih očiju, bilo je to samo priviđenje. Opsena.

Kada smo ušli, priviđenje je iščezlo. Grobar je zakačio konopce za drveni sanduk. Beli sanduk od drveta topole. Pramen pokojnikove kose provirivao je ispod poklopca. Osećao sam se veoma čudno – kao da prisustvujem sopstvenom pogrebu. Dašak vetra je strujao ispod ulaznih vrata. Niko nije pročitao neki lep oproštajni govor, niko nije izgovorio molitvu za pokoj R.-ove duše. Kovčeg su spuštala dva nosača, nogu raskrečenih nad rakom iskopanom u podu crkve. Potom je sanduk nestao u praznini. *Gospode, pusti da tvoj sluga ode u miru.* Minuti su prolazili i gubili se u ništavilu. Grobar je smotao konopce. Izašao sam iz Vesterkerka bez pozdrava. Nisam se oprostio čak ni s Kornelijom – želeo sam da porazgovaram s njom, da joj šapnem koju reč utehe, ali nisam hteo da nabasam na njenog staratelja. Počela je da pada kiša. Udaljio sam se ćutke, koračajući bez cilja. Sam ali s Abigejlinim likom u očima. Uskoro će pasti noć, pomislio sam. A noć je prema nama bila velikodušna. U tom trenutku kiša se pretvorila u sneg.

Prvi čin

PRIRUČNIK ZA LJUBAVNU SAMOODBRANU

Pariz, 1987-1988.

Jevrejska mlada, Rembrantovo remek-delo. Kada sam konačno odlučio da otputujem i kada sam prvi put stigao u Pariz – pre ili kasnije svi stižu u Pariz – pa, moram da priznam da o tome baš ništa nisam znao. Za tu zagonetnu i uzvišenu sliku, izloženu u muzeju Rejks u Amsterdamu, nikada nisam ni čuo. Za moje neznanje nema opravdanja, razume se. Na sta niču Lion sam stigao 2. oktobra 1987. Upravo sam bio napunio dvadeset šest godina i već sam mogao da se smatram propalim čovekom. Padale su retke kapi kiše koja se taložila po svetu kao plava prašina. Naduti oblaci, crni i naelektrisani, zaplitali su se u vrhove drveća. Od kuće me je delilo više od dve hiljade kilometara. No, ništa nije izgledalo drukčije – svuda oko mene, na svakom koraku: rasulo, nesreća, samoubistvo. Čamotinja, beznačajnost, očajanje. I tako, evo me tu – sâm kao i uvek, čak još usamljeniji, nesrećan, izgubljen, bez izlaza, bez spasa. Neka žena u pocepanoj bundi, od oko šezdeset godina, nasmešila mi se otkrivši kvarne zube. Dobro došao u Pariz, zlato. Prigušio sam zevanje. Poskakujući kao stenica, uputio sam se ka birou za informacije. Zatražio sam spisak najjeftinijih hotela u gradu. Planirao sam da se ubacim

u neki hostel, to bi bilo najlogičnije rešenje. Ali već sam zamišljao kako ulazim u neku neuglednu sobetinu punu smrdljivih gubitnika, istih kao i ja sam. Zato sam nasumice izabrao jedan od hotela s adresom između Bobura i Il de la Site. Na šalteru je radila debeljuškasta devojka s dlakavim mladežom na jagodici. Osmotrla me je kriveći usne u čudnu grimasu.

„Sigurni ste da želite da idete baš tamo?“, šapnula je melodičnim, zavodljivim francuskim. Uopšte nisam bio siguran u to, ni u šta nisam bio siguran.

„Ne. Ali želim da odem... da odem na mesto koje ne košta mnogo“, mucao sam na nekom nerazumljivom jeziku, nekakvoj nakaznoj mešavini iskvarenog francuskog i italijanskog, s naglaskom na poslednjem slogu. Devojka je ipak shvatila suštinu. Stvar vežbe: verovatno je navikla na takve scene. Obavila je kratak telefonski razgovor i rezervisala sobu. Pola sata kasnije našao sam se pred naherenim obrisom oronulog hotela na uglu Bulevara Sebastopol i Ulice Lombar.

Približio sam se tabli. Pisalo je: Hotel. Baš tako – Hotel i tačka. Ispred ulaza je ležao beskućnik sklupčan na gomili novina. Duž pločnika se protezao ljigavi slivnik pun otpadaka. Pa ipak, to je zaista ličilo na hotel. Prilično zapušten, naravno – bez ijedne zvezdice. Verovatno jedini u celom Parizu. Ali u tom trenutku nije mi preostajalo ništa drugo nego da stegnem kaiš. Moja bedna ušteđevina iznosila je oko milion i sedamsto hiljada lira. Sem toga, topografski položaj bio je odličan. Sem toga, bio sam u Parizu. I još nisam bio mrtav. Podigao sam ofucani kofer. U njemu su bile farmerke, vuneni džemper, dvoje gaća, tri para čarapa, četkica za zube, staro Čerutijevo odelo i nedovršeni rukopis mog poslednjeg neobjavljenog romana, *Gramatika osećanja*. Preskočio sam beskućnikovo nepokretno telo. Miris truleži, raspadanja, propasti. Hrkao je, blago njemu. Skroz pokisao na raskvašenoj

gomili novina natopljenoj mokraćom. Najsrećniji čovek na svetu. Prošao sam kroz turbobnu kapiju prikleštenu između dva seks-šopa. Vlasnici lokala – neki sumnjivi tipovi u bundama, sa slovenskim facama – provirivali su kroz ljubičaste zavese.

Hotelski hol bio je minijaturan. Pravougaona traka jedva osvetljena izdišućom svetlošću. Za pultom je stajao neki tip ćelav kao kokosov orah. Prilično taman ten, gusti opuštenu brkovi. Pokvareni, žuti zubi. Uopšte nije ličio na Francuza, u stvari, bio je Meksikanac. Zvao se Ramon Monton (ne, ime nije izmišljeno, iako možda zvuči tako). Monton je podigao gustu levu obrvu i dobacio mi ispitivački pogled. Negde, možda u nekom unutrašnjem dvorištu, besomučno je lajao pobesneli pas. Na pultu je stajao stari zardali pištolj.

Lopovi, narkomani, kako da ne. Bogzna da li je ta stvarčica uopšte mogla da opali. U svakom slučaju, cena je bila konkurentna: trideset franaka za noćenje – srećom, ne unapred. Soba broj 17, poslednji sprat. Stepenište je bilo toliko usko da kofer nije mogao da prođe pokraj mene. Morao sam da ga natovarim na leđa kao magarac. Vrata moje sobe već su bila otvorena. Pipkao sam po ispucalom malteru tražeći prekidač. Jedna gola sijalica upalila se uz uznemirujuće cvrčanje. Ukazala se nečuvano zapuštena soba. Po rasparenim komadima nameštaja nahvatala se gadna patina prljavštine. Grozd istrulelih banana na ormanu. Po odvratnom tepihu od ovčije kože boje izmeta patrolirale su buve i stonoge. Verujte mi da ne preterujem – volim realizam, u opisima. Zavitlao sam kofer u jedan ćošak i pohitao da zaključam vrata za sobom. Ključ se okrenuo uprazno i ja sam se pomirio s tim da ću spavati s otključanim vratima. Iza njih, okačen o ekser, visio je stari šlafrok sa zakrpljenim okovratnikom. Bogzna otkad je bio tu – možda oduvek. Smrdeo je kao stara cipela. Svukao sam se, strgao s kreveta dronjavi prekrivač i staro izbušeno ćebe.

Oprezno sam se ispružio po požutelom čaršavu. Iz jastučnice je izmileo veliki pauk, prešao preko resice mog uva i pobegao ka zidu. Spljeskao sam ga cipelom iako to donosi nesreću, po ni sam ne znam kojem narodnom verovanju. Spustio sam tešku metalnu pepeljaru na ružnu stolicu od pruća koja je služila kao noćni stočić. Na njoj je stajao češalj pocrneo od prljavštine i masti. Namestio sam prekrivač i ćebe da ne bih umro od hladnoće i pružio se ispod čaršava.

Rebeku Lopes da Kosta upoznao sam koji dan kasnije. Na noćnom koncertu u crkvi Sen Žilijen le Povr. Bio je 7. oktobar (Kako bih mogao to da zaboravim!). Dopustio sam da me privuče nešto što će se docnije pokazati kao slaba izvedba Bramsovih sonata za violinu i klavir. Uz to, koncert je u mojim očima krasila nezanemarljiva prednost: bio je besplatan. E pa, ubrzo sam primetio da sam napravio veliku grešku. Pijanista je bio zgodnjikav, jaka vilica i lepršava kosa. Ali je isto tako bio i autentični diletant – da stvar bude gora, svirao je na raštimovanom stajnjevu. Violinista je bio neki bradati tip koji je ličio na pustinjaka: ne bi se moglo reći da je bio izuzetan muzičar. Van sebe od ogorčenja, već sam bio odlučio da odem odatle. Međutim, u jednom trenutku, nalet vetra, blesak na ulazu. Obasjana rešetkom plamenom zadimljenih sveća, u crkvu je stupila devojka u haljini od crvenog baršuna.

Ne znam zbog čega sam se zadržao s njom više od jednog sata u porti, posle koncerta. Sipao sam rafale anegdota iz života Johanesa Bramsa, po pljusku koji se malo-pomalo pretvarao u istinski potop. U vazduhu se već osećao miris zime – dopirao je odasvud, kao zadah crkotine, činilo se da izbija kroz rešetke slivnika. Ne znam kako je počeo naš razgovor – možda ga je, jednostavno, Rebeka prva zapodela.

Ipak, sećam se da se predstavila kao studentkinja istorije umetnosti na Sorboni. Onda je ostala i slušala me bez daha – štaviše, često je s odobravanjem klimala glavom – dok sam s divljačkim besom kasapio onog sirotog pijanistu. Disko njušku, kako sam ga nazvao. Bio sam suviše ekstrem, suviše gnevan na ceo svet, u to doba. Bio sam ljut na sve i svakoga. Sem toga, previše sam voleo Bramsa da bih mogao mirno da slušam kako ga maltretiraju. To je bila jedina stvar na svetu koju sam, možda, zaista voleo – osim književnosti, naravno. O kojoj nisam znao ništa, uostalom. Rebeka je, naprotiv, izgledala tako blago, tako krotko. Na prvi pogled, ličila je na devojku besprekornog vaspitanja. Savršeno je govorila francuski – mada s blagim, jedva primetnim nordijskim akcentom (švedskim? danskim? holandskim?). Međutim, prezime je nesumnjivo bilo portugalsko. No, svejedno; tek na kraju, kada je moja srdžba splasnula, Rebeka je smogla hrabrosti da mi prizna da je Manuel Fernandes Fonseka (disko njuška) njen dalji rođak.

Dopustite mi da kažem da je Rebeka odmah ostavila snažan utisak na mene. Na smrt me je preplašila, objektivnije govoreći. Verovatno je bila manje-više mojih godina. Njena lepota je bila neobična – zapretna, mračna. Visoka, veoma mršava. Lice joj je bilo nežno i prefinjeno, ali mrtvački blede. Na sebi nije imala ni ogrlice ni prstenje, samo vrpca – takođe od crvenog baršuna – oko grla. Nos joj je bio prilično veliki, što sam (po svojoj ličnoj fiziognomiji) tumačio kao znak velike inteligencije. Veoma duga kosa, ravna i crna kao ugalj. Ruke su joj bile nežne i nervozne, nokti premazani crnim lakom. Krupne oči, zelene boje koja je prelazila u sivu, gutale su svet. Usta puna, fino zaobljena. Usne blistave od ruža – takođe crnog. Imala je nepoverljiv, nesiguran osmeh. A tek pogled, pogled je bio nezaboravan – i zaista ga nikada nisam zaboravio.

Nebo je bilo modro, prošarano vlaknastim oblacima. Magnetski odraz neonskih reklama, daleko iskrenje maglina i zvezda. Stari bunar, klizava blatnjava kaldrma, vonj plesnivog madraca, bagrem naslonjen na betonski podupirač – najstarije drvo u Parizu. Turobno, avetinjski. Dok sam besneo na Fonseku, primetio sam da me Rebeka posmatra s radoznalim izrazom lica. Kao da prikriva ko zna kakve skrovite misli o mojoj ličnosti. U najmanju ruku, sećam se da sam pomislio: sigurno me smatra smešnim i apsurdnim likom. Kao prvo, bio sam grozno obučen: pocepane farmerke, gojzerice, čupavi džemper s V-izrezom i ofucana vetrovka, izandala do neprepoznatljivosti. Kosa mi je bila do ramena ali prljava, masna i slaba – kao da sam na glavu stavio jeftinu periku. Moje lice, sasvim lišeno privlačnosti, moglo je da odražava samo savršenu prazninu koja je suvereno vladala mojom bednom egzistencijom. Stoga mi ni na kraj pameti nije bila pomisao da bi neka žena mogla toliko da pogreši i ispolji bilo kakvo zanimanje za mene. Sentimentalne ili afektivne prirode, čak? Za jednu ruinu od čoveka, kao što je moja malenkost.

Ni u šali! Pet godina nisam spavao s nekom ženom. Nisam čak ni pomišljao da se tome vratim. Reći ću samo da ne bih bio na visini zadatka. Kako sam blažio muke puti? Lako: prepuštao sam se mahnitom samozadovoljavanju – čak i do četiri puta dnevno. A? Izuzetan prosek. Uostalom, valja reći da bi se, bez izlaza koje je to rukoskrvrnuće predstavljalo za moju psihu, moje duševne tegobe pogoršale. Sve u svemu, tako su stajale stvari. Nisam došao u Pariz da se zaljubim – glupavi, otrcani cilj. Nije me bilo briga za ljubav. Nisam više verovao u nju, ili možda nikada i nisam verovao u nju. Došao sam u Pariz da dovršim svoj poslednji roman *Gramatiku osećanja*, čija se radnja odvijala upravo u Parizu, ako to neko do sada nije shvatio. Halucinantni plod ukrštanja Rilkeovih *Zapisa Maltea Lauridsa Brigea* i *Rakove obratnice* Henrija Milera.

Napisao sam još devet romana pre ovoga, i svih devet su najznačajniji italijanski izdavači odbili s indignacijom. U fioci pisaćeg stola još čuvam ta bezlična, unapred pripremljena pisma. Sakupio sam ih i povezao u knjigu koju tu i tamo pročitam – tek tako, da bih se utešio, da bih razmišljao o svireposti sudbine, da bih prizvao u sećanje neizmernu tugu prošlih dana i uporedio je s još groznijom tugom sadašnjice.

Dok sam se gubio na horizontu, zamičući ka Ulici Peti Pont, proklinjao sam samog sebe što sam bio toliko prislan nekom nepoznatom devojkom. A ona je uspela da od mene iščupa broj telefona i ništa manje nego sastanak sledeće nedelje. Rebeka Lopes da Kosta. Tja! Šta ako je izmislila to ime? Trebalo je sebi da utuvim u glavu da sam došao u Pariz da pišem, da radim, a ne da se upetljam u nekakvu ljubavnu vezu. A da ne pominjem svoj strah od ljudskog dodira, od suočavanja s drugima. A tek od strasti jedne žene! U to nećemo dirati, kako se obično kaže. Bojao sam se svega: samog sebe, na prvom mestu. Možete zamisliti koliko me je tek užasavala i sama pomisao na neku emotivnu vezu koja bi unela zbrku u moju mučnu egzistenciju. Eto, zbog toga sam ranije rekao da me je Rebeka na smrt uplašila. Zbog toga što sam u njoj odmah naslutio opasnost ali i obećanje. Pretnju i nadu. Ali pogotovu zbog toga što sam, još tada, znao da se do sreće ne može dospeti a da se ne prođe kroz bol, tamu, ništavilo.

I tako je došlo do prvih sastanaka, do početka nečega što je moralo, nadao sam se svim srcem, da ostane nedužno prijateljstvo. Kako se i dalje nisam dobro snalazio u gradu, s Rebekom sam se uvek sastajao na Monparnasu. Bogzna zašto, dopadala joj se atmosfera tog haotičnog i jezivo skupog mesta. Jeste, slažem se, umetnici, intelektualci, čudaci, pijanci... A kad uđeš u *Selekt* da popiješ koktel, odmah ti se nakači

neki izdepilirani tip u koži i počne da ti se nabacuje, i zbogom četrdeset franaka. Za *samo jedan* koktel, ej? A meni treba bar četiri ili pet da profunkcionišem. Zapravo, na Monparnasu mi se dopadalo groblje, ali bilo je otvoreno samo do pola šest. Tamo su sahranjeni ljudi poput Mopasana, Bodlera, Sartra, Sen-Beva, Prudona, Care, Sutina... Ali, pre svega, najveći francuski izdavači, kalibra jednog Larusa, Ašeta, Plona – ako shvatate šta hoću da kažem. Umesto toga, plavozeleni zalazak sunca iza onog groznog oblakodera – tur Monparnasa, tačno tako – i već smo utonuli u stolice od crvenog pliša u *Klozri de Lila*, nalakćeni na stočić ulašten voskom.

Baš tamo, među utvarama Malarrea i Verlena, Modiglianija i Lenjina, Strindberga i Bretona, Rebeka je više puta spomenula da proučava delo Rembranta Harmensona van Rejna. Pre šesnaest godina, ne stidim se da priznam, moje znanje o toj temi bilo je prilično oskudno. Nažalost, takođe moram da priznam da sam ravnodušno pratio Rebekina učena izlaganja, da ne kažem da sam umirao od dosade. Odlazio bih do šanka od hrastovine po svoj kuba libre, ona bi kačila šešir o bakarnu prečagu, pila moresk i pričala mi o čudnim stvarima koje me uopšte nisu zanimale. Jednog popodneva, na primer, rekla mi je da su Rembranta 1624. iz rodnog Lejdena poslali u Amsterdam, gde je šest meseci radio u ateljeu Petera Lastmana, koji je opet proveo nekoliko godina u Italiji kao Karavađov učenik. Ma nemoj? Stvarno? Tu se razvila njegova sklonost ka biblijskim temama koja će ga pratiti tokom celog života. Detalj o biblijskim temama je značajan. „Značajan, za šta?“ „Za rad koji pišem.“ Onda je dodala da je Rembrant bio pobožan čovek, ali da nije pripadao nekoj određenoj veroispovesti. Možda je bio menonita, što bi značilo da je ispovedao veru koja se zasnivala na izvornoj i doslovnoj sadržini Biblije.

Pa, bio sam previše utučen i bezvoljan u to doba da bih pokazao makar mrvicu oduševljenja za teme koje su mi izgledale nerazumljivo i daleko. Hiljadu milja daleko od mog bednog života. Imao sam ja većih, neodložnih problema za koje je trebalo da se pobrinem. Psiholoških, egzistencijalnih, filozofskih. Morao sam da obuzdam svoju sumornu enciklopedijsku sklonost ka patnji. Među mojim omiljenim stihovima nalazio se i jedan Šelijeve koji u prevodu otprilike glasi: *Posrćem po trnju života. Krvarim*. I tako, posle nekoliko dana provedenih u *Klozriju*, među mladim zaposlenim bogatunima, anoreksičnim devojkama, artistoidnim ludacima, nafiksanim manekenkama i beznačajnim piskaralima kao što je dolepotpisani, ja i Rebeka smo, ko zna kako, prešli na intimnija poveravanja. Čudno, jer mi je obično trebalo veoma mnogo vremena – ne manje od nekoliko godina, ozbiljno – pre nego što bih s nekom devojkom uspostavio klimu razumevanja. Rođeno sam oklevalo. Ali Rebeka mi je ulivala poverenje, tako pažljiva, tako brižna – reklo bi se da ni mrava ne bi zgazila. Malo-pomalo, počeo sam pred njom da se otvaram – ili barem da ostavljam odškrinuta vrata. Mada sam povremeno dobacivao bolećive poglede ulovljenog miša izvesnim privlačnim posetiteljicama Klozrija koje su bile sasvim izvan mog domašaja... Gotovo sve su bile u potrazi za famoznim stolom za kojim je Ernest Hemingvej, slavni dvadeseti, napisao *The sun also rises*.

Konačno, šetali smo se Ulicom Asas, preko puta Zatkinovog muzeja, dok je pljuštala kiša, a ja sam grickao sendvič – što će reći, bojim se, da sam pričao punih usta – i bez milosti skicirao vlastiti odvratni portret. Vidi, Rebeka – molim te, pomeri malo taj kišobran ulevo, skroz sam se okupao – nisam bio beskućnik u detinjstvu, ni boem u mladosti. Nisam bio harizmatični studentski vođa. Nisam žrtva droge, terorista u

izgnanstvu, kriminalac u bekstvu, pomahnitali ludak, intelektualac u modi, okoreli zavodnik. Ne pušim, mada se opijam i psujem. Ni po čemu nisam živopisan ili zanimljiv. Ne idem na psihoterapiju. Ne pripadam nekoj potlačenoj manjini. Možda je trebalo da se ubijem, ali to je iziskivalo previše napora. Bolje mi je da se kolebam između ludila i samoubistva, i da ne donosim nikakve odluke. Odugovlačenje mnogo bolje pristaje mojoj naravi.

Seli smo u mali vrt muzeja, okruženi Zatkinovim kubiističkim skulpturama. S čuđenjem sam otkrio, moram reći istinu, da me one prilično uzbuđuju. Barem više nego žene od krvi i mesa. Možda zbog toga što sam više voleo apstraktnu, idealizovanu lepotu od one stvarne. Ko zna. Pored mnogo skrivenih, Rebeka je imala i jednu očiglednu vrlinu: znala je da sluša. Štaviše, uvek je ostavljala utisak da upija svaku reč. Pred njom bi čak i nepoverljiv, težak, introvertan i nepristupačan tip, kao što je dolepotpisani, ubrzo propevao i poverio joj najskrovitije tajne. Istresao sam njen zeleni kišobran na jedan par američkih turista i poverio joj da već godinama žudim za samouništenjem, ali da nisam uspeo – pijančenje na stranu – da pronađem podesan način da to sprovedem u delo. U svakom slučaju, makar sam u jedno siguran: ako umrem, želeo bih da me sahrane ispod nekog drveta, tako bih mogao da postanem savršeno gnojivo, ptičje đubrivo nenadmašnog kvaliteta. Istini za volju, jednog dana sam pokušao da se bacim s balkona svog smrdljivog iznajmljenog stana. Živeo sam u Pizi, u zgradi trulozelene boje s crvenim ograda-ma balkona, čiji je obris podsećao na nosač aviona. Zidovi su bili tanki kao da su od kartona – kad god bi moj stari komšija kinuo ili zahrkao, đipao sam uvis kao da je neko opalio rafal iz mitraljeza. Prozori dnevne sobe gledali su na deponiju, a oni u spavaćoj sobi na nepregledno polje korova i šiblja. Okolina je bila podesna za vožnju biciklom, koji je uostalom

bio moje jedino prevozno sredstvo. Šteta samo što miljama unaokolo nije bilo ni senke od nekog bioskopa, bara, restorana, lokala – ama baš ničega. Samo jedan autobus, od čijih su se neredovnih prolazaka kroz nepreglednu pustoš Ulice Pundilupo tresla stakla na prozorima. Živeo sam na prvom spratu što, nažalost, nije pogodovalo mojim samoubilačkim namerama. Kao drugo, patio sam od vrtoglavice. Treće: ja sam zapravo bio pristalica epikurejske filozofije. I moja istinska težnja bila je da ne radim ama baš ništa. A to je, kao što je poznato, najteža stvar na svetu. Zar najuzvišeniji izraz ljudske prirode – naglasio sam sa zanosom a Rebeka se, kao i obično, slagala sa mnom – nije kontemplacija, neaktivnost, ataraksija?* Izabranik živi da ne bi radio ništa, jer marljivost je takođe i zametak svake rugobe. Savremeno društvo traži od nas da budemo delatni, zdravi, borbeni, lišeni ličnosti i vremena za razmišljanje. Traži da budemo izvrsni radnici, koji su sposobni da zarade dovoljno novca za kupovinu sve beskorisnijih i štetnijih proizvoda koje industrija izbacuje na tržište. A ja sam, naprotiv, najneproduktivnije biće na kugli zemaljskoj.

Nekoliko dana kasnije Rebeka me je pozvala kod sebe na čaj. Više bi mi prijao džin-tonik, ali svejedno. U svakom slučaju, otkrio sam da živi sama, u ljupkom, elegantnom stanu, uređenom sa istančanim ukusom i opremljenom lepim nameštajem u kolonijalnom stilu. Veoma svetao, veoma prislan, na poslednjem spratu omanje raskošne palate u Ulici Rozje, jednoj od najlepših i najotmenijih u jevrejskoj četvrti. U samom centru Marea – manje od kilometra udaljen od Ulice Lombar. Rebeka je sela za klavir, čudesni behštajn iz 1859. i u moju čast veličanstveno odsvirala i otepevala jednu Bramsovu

* Savršeno spokojstvo. (Prim. prev.)

Volkslied. Zatim smo se udobno smestili na indonežanskoj sofi u salonu i pijuckali dardžiling. Rebeka je izvrsno poznavala istoriju Sen Pola, ispričala mi je mnogo anegdota o tom kvartu, ali mi se u pamćenje urezala samo jedna. Govorila je o noći 16. jula 1942. kada je francuska policija odvela Jevreje iz Ulice Rozje – događaj koji se u istoriji pamti kao *racija na Vel d'Ivu*. Iako su nemačke vlasti naredile da se ne odvođe deca mlađa od četrnaest godina, policajci su pokazali revnost dostojnu viših ideala i sve ih pohapsili.

Nisam se iznenadio kada mi je Rebeka otkrila da se oporavlja – kao svi (kao ja), uostalom – od dugotrajnog nervnog sloma. Izgleda da je bila u promašenoj ljubavnoj vezi sa izvesnim Jakobom, „turističkim radnikom“ po zanimanju, koji je bio dvadeset godina stariji od nje. Počeli su i da žive zajedno: ta tri meseca ostavila su joj za sobom osećaj prljavštine i neizmerne bede. A da stvar bude još gora, ta krasna ljubavna priča okončana je kada je turistički radnik pobegao u Argentinu s osamnaestogodišnjim konobarom. Mesec dana pošto je nestao bez traga, Jakob je Rebeki poslao fotografiju na kojoj je ovekovečen dok svira harmoniku, na palubi turističkog brodića koji plovi po nekoj ogromnoj reci. Rio Parana, pisalo je u pedantnoj legendi na poleđini. Mladi Argentinac je sedeo na njegovim kolenima. Kasnije, Jakob je pisao bivšoj devojci da ga je mladi konobar napustio i da se sada upustio u flert s nekim zubarom iz Buenos Ajresa. Zatim je dometnuo osvetoljubivi, da ne kažem podli, post skriptum. Upravo u jeku veze s Rebekom u njemu je sazrela svest o sopstvenoj homoseksualnosti. Posle tog nesrećnog presedana sirota devojka se svojski upinjala da se zaljubi u nekog ali, nažalost, nije mogla. Uzalud se trudila. Nije umela da se pretvara, to je bilo jače od nje.

Rebeka mi je u tom trenutku, i to ne slučajno, ispričala priču o svojoj babi, Gloriji Jakobovic, koja je imala dvadeset

godina kada je raskinula zaruke s izvesnim Aronom Skovronskim. Njih dvoje su se jedva poznavali. Zajednica je bila zapečaćena između glava njihovih porodica, uticajnih članova *hevre kadiše* – to jest, dobrotvornog pogrebnog društva – u jednom malom mestu u okolini Lođa u Poljskoj. Šlomo Skovronski, koji je pretežno trgovao tekstilom, pojavio se u kući Hajima Jakobovica, knjigovesca, i predložio: „*Lomir makhn a shidekh?*“ – što bi značilo: „Da ugovorimo brak?“. Dva dana docnije obavljen je *tnojim*, veridbeni obred: pitanje miraza, pre svega. Glorija i Aron potpisali su prigodan dokument i, pre slavlja uz svadbeni kolač i vino, slomili tanjir pred roditeljima i najbližim srodnicima. „To se radi“, objasnila mi je Rebeka, „zato što čak ni u trenucima sreće i veselja Jevreji ne smeju da zaborave na razaranje Hrama u Jerusalimu.“

Međutim, izgleda da obred s razbijanjem tanjira nije uspeo, jer je Glorija, tri meseca docnije, odlučila da i zaruke dožive istu sudbinu. Dve porodice su preživljavale pravu tragediju. Posredi je bila istinska katastrofa, skandalozni događaj koji će, povrh toga, osetno umanjiti vrednost dvoje mladih na bračnom tržištu. Hajim Jakobovic je na sve načine pokušavao da ubedi Gloriju da se predomisli, ali nije bilo vajde. Šlomo Skovronski se obratio rabinu Levinu. Užasnut pomišlju da će morati da poništi ugovor sa svojim zemljakom, Glorijin otac je odbio da se pojavi pred vrhovnim sudom. U Glorijinu odbranu stala je njena majka Dora Klepštajn i suočila se sa zapenušanim Šlomom Skovronskim. Kada je *rabi* Levin upitao koji su je to poražavajući i strašni razlozi naveli da se odluči na taj izuzetno ozbiljan korak, Glorija je odgovorila: „Aron je dobar mladić, ali mi se ne dopada“. Naravno, rabin je dao za pravo Skovronskima, a Hajim Jakobovic je bio prinuđen da isplati pozamašnu odštetu. Seoske alapače, *jakne* i *jente*, godinama su spekulisale o pozadini tog događaja. A

sve se završilo time što Glorija više nije mogla da nađe muža. Kobni predznak, zar ne?

Rebekina priča me je uzbunila. Pa da, izgledala je pribrano i povučeno, ali je po svoj prilici moja nova poznanica bila u lovu na potencijalnog verenika. Aluzija je bila prilično jasna. Već sam shvatio, koji god da je bio razlog tome, da je Rebeka počela da gaji izvesnu slabost prema meni. Dakle, reagovaće kad-tad, radije nego da izgara od neartikulisane ili, još gore, neiskazane ljubavi. Izjasniće se, šta drugo? Videlo se da je nestrpljiva, željna da ubrza stvari, nesvesna opasnosti. Kada se voli, voli se sve – sve je ružičasto kada gledaš kroz ružičaste naočare... Ja sam živeo daleko od nemira srca i treperenja puti, ne hajući za postojanje vlastitog tela, srozan na to da neveselim samotnjačkim odušcima umirujem telesne prohtevе – ali nisu svi bili kao ja... Ja, koji se nikada ne bih usudio ni da pomislim da se zaljubim u neku devojkę, a da s njom nisam izlazio makar tri godine.

Napuštajući stan u Ulici Rozje, pun hvale za Rebečin dardžiling, sasvim jasno sam osetio da ona od mene očekuje neki snažan, smeo gest – možda i da je poljubim. Sledila mi se krv u žilama, pored ostalog, i zbog toga što sam se koji časak pre toga – pod izgovorom da idem u kupatilo – ušunjao u kuhinju da bih utolio napad gladi, otvorio frižider i rastrgnuo sendvič s lukom. A on mi je, uzgred, pritiskao želudac kao kamen. Bio sam paralisán od strepnje. Već sam video kako se Rebeka, posle prvog odbijenog napada, obmotava oko mene kao hobotnica. Video sam je kako vitla rukama pokušavajući da me pomamno, strasno zagrlji. Stajao sam na vratima, ošamućen, na nekoliko centimetara od nje, i u očima joj čitao želju, nadu – ali i strah od odbacivanja, razočaranje. Bojao sam se da će je moje odbijanje povrediti. I sâm sam mnogo puta bio odbijen, i već sam bio pun ožiljaka, kao veteran koji je pregrmeo hiljadu borbi. U tom trenutku, pak, Rebeka je

izgledala čudesno, divno. Bio sam lud od straha. Dotakao sam njenu čarobnu, lelujavu kosu. Uvijajući se kao čovek od gume, izmigoljio sam se iz stana. „Izvini“, promumlao sam. „Ovo je... prerano za mene, znaš... Ja nisam... Treba tek da shvatim...“ Rebeka je klimnula glavom – rezignirano, pribrano. Bila je razočarana, razume se, ali ne i poražena. Zato što je izgubila bitku a ne rat.

Nije mi preostajalo ništa drugo do da glumim ludilo. Petog novembra napisao sam Rebeći jedno nesuvislo pismo. Na italijanskom, jer je taj jezik savršeno razumela – pa i govorila, mada ne toliko tečno (govorila je prilično dobro šest jezika, tek da se zna). Onda sam poslao pismo na adresu Ulica Rozje broj 12. O čemu je bilo reći u mojoj poslanici? O raznim temama, ali je u suštini počivala prvenstveno na jednom predmetu, onaniji, za koju sam – bez lažne skromnosti – jedan od najvećih svetskih eksperata. Odvratno, zar ne? Da je bilo koja druga žena na svetu primila takvo pismo, pretpostavljam da bi ga pocepala na hiljadu komadića i zapalila u lavabou. Ali ne i Rebeka. Neverovatne budalaštine koje sam napisao nisu mi donele njen večiti prezir. I dalje me je zvala telefonom, vrzmala se oko hotela – krišom sam je posmatrao s prozora, sklupčan kao koala iza izbušenih zavesa.

Čamio sam zatvoren u hotelu samo da je ne bih sreo. Nisam je više zvao telefonom – i ne samo to – naredio sam Montonu da mi ne prosleđuje Rebećine pozive ni za šta na svetu. Mogao je da kaže šta god mu volja – da sam nestao, da sam bolestan, da sam umro. Začuden, Monton me je više puta pitao ko je ta Rebeka. Nisam znao šta da mu odgovorim, zato nisam ništa rekao. Onda me je Monton pitao zašto, pobogu, ne vodim normalan život. Zašto ne izlazim, ne idem u diskoteke, na utakmice, u bar s prijateljima. Zašto ne nađem devojkę, zašto sebi ne priuštım jedno dobro tucanje.

On poznaje (mislim da im je bio svodnik) dve-tri iskusne kurve koje bi mi mogle odgovarati – jedna je bila njegova verenica, koliko sam shvatio. Priznajem da sam se bezobzirno zapustio. Bio sam sve veći brodolomnik, u sebi samom, u svom životu, u svemu. Danima sam nosio pidžamu uvoštenu od prljavštine. Truli zadah iz mojih usta nije se mogao pripisati samo jeftinoj zubnoj pasti ili napadu akutne halitoze.* Kada je moja utučenost dostigla vrhunac, pokušao sam da objasnim Rebeki u kakvo sam neljudsko, čak zversko stanje dospelo. Poslao sam joj još jedno pismo koje je počinjalo ovako: *Cedim čaj kroz čarapu, shvataš? Mokrim u lavabo, recikliram poštanske marke.* I finalna rečenica je, rekao bih, imala svojevrstan značaj. *Ja sam insekt nesposoban za let, pokošeni pesticidom na listu prašnjave biljke.* Zavaravao sam se da sam tim užasnim otkrićima, tim bespoštednim, samoocrnjujućim rečima, zadao odlučujući udarac svojoj progoniteljki. Gadno sam se prevario. Tek tada su počele noćne zasede na ulazu u hotel. Sirota Rebeka nije shvatala šta se događa, nije razumela zbog čega sam nestao. Htela je da me vidi, da razgovara sa mnom, da se sastane sa mnom. Pariz više nije bio predsooblje snova, garaža pred rajskim vratima – za mene se pretvarao u tamnicu, u košmar. Bio sam sve napetiji i anksiozniji, trebalo mi je malo rasonode.

I tako mi je jedne večeri pala na pamet zlosrećna pomisao da se otisnem do *Trotoara Buenos Ajresa*, kafea sa živom svirkom koji je pisac Hulo Kortasar, blaženi čovek, odlučio da otvori u Parizu. Tu sam proveo sate neizmerne tuge, sedeći po strani, nabranog čela, slušajući nepodnošljivi hropac violine, klavira i bandoneona. Jedina uteha: gora tekila nije se služila ni u jednom baru u Halama. Unaokolo su se motali neki gadni tipovi s filcanim šeširima, u tamnocrvenim košuljama

* Medicinski naziv za zadah iz usta. (Prim. prev.)

i šimi-cipelama, s velikim zulufima, stepenasto ošišanim pri dnu, i napomađenom kosom. Slušao sam jedan sipljivi stari tango za drugim. Perverzne, čežnjive melodije. Priče koje su govorele o sutonima i utvarama, morfijumu i šampanjcu, o zmajevima od hartije koje je skrhao vetar i razbijenim čarolijama, mrvicama brioša i rasklimanom nameštaju. Onda je pevač prošaputao jedan Gardelov, ili možda Disipolinov, ili ko zna čiji tango.

Y atrás de un tul siempre Paris

Vendiendo azul o gris

Y el bulevar prieto de sol

Y para amar, alcohol...

Tirao por la vida errante bohemio

Estoy anclao en Paris

Curtido de males, bandeado de apremios

Y aquí estoy, parado, sin plata y sin fe...

I voleti alkohol... Odličan predlog – mada suvišan, nažalost. Već isprobano, već učinjeno. I ja sam bio prikovan u Parizu. Sećam se dana samotnih lutanja, velikim delom posvećenih čitanju malih oglasa po klupama na Skveru Ver-Galan, pramcu od kitnjastog mermera u podnožju Novog mosta (*COMPTABLE POUR CABINET D'EXPERTISE...*) Oduvek sam prezirao rad, to sam već rekao. Međutim, u tom trenutku sam hteo da se iščupam iz bede, da budem koristan član društva, podmazani zupčanik u ogromnom mehanizmu univerzuma. Hteo sam samog sebe da obmanem da sam slobodan, samostalan, nezavisan. Međutim, pretpostavljam da sam ličio na opasnog ludaka koji je netom umakao s klinike za umobolne. A toga sam i sam bio svestan, jer se nisam pojavio ni na jednom razgovoru za posao. Odbili bi me istog trenutka, samo bih gomilao jedno poniženje za drugim.